

Nationaløkonomisk Forening.

Møde d. 26. Januar 1899.

Landbrugsministeriets Tilsynsførende med Landbrugets Udførselsforhold, Hr. Rudolf Schou, holdt det ovenfor meddelte Foredrag om Landbruget i det forløbne Aar, og dertil knyttede der sig følgende Diskussion:

Kontorchef Schovelin udtalte sig omtrent saaledes: Det er adskillige Aar siden, at Nationaløkonomisk Forenings daværende Formand, Etatsraad Levy, advarede mod vedblivende at følge den økonomiske Politik, som i det væsentlige kun lagde an paa at købe saa meget som muligt fra Udlandet, og han spaaede rigtigt, at der vilde komme en Depression i vort økonomiske Liv, en almindelig Nedgang, som særlig kom til at gaa ud over Landbruget. Man begyndte nu at fatte mere Interesse for Exporten, og man gik næsten til den modsatte Yderlighed, idet Staten satte et meget kostbart Apparat i Gang for at fremme vor Udførsel. Der er to Maader, hvorpaa man kan skabe Export: man kan gøre sine Varer bedre og dermed lettere sælgelige, og man kan bringe dem billigere frem til de fremmede Markeder. I begge Retninger har Staten

hos os intet forsømt, men mest er der dog gjort for Konsulentinstitutionen; medens man i andre Fag selv maa sørge for at skaffe sig Kendskab til sin Profession, have Landbrugerne altid deres Konsulenter at ty til, naar der er noget galt paa Færde. Det vilde nu være ret naturligt, om man efter alt dette saa et godt og glædeligt Resultat for Landbruget; men i Modsætning til Indlederen se Landmændene jo alt andet end lyst paa deres egen Fremtid, ja de paastaa selv, at de ere paa Armodens Rand. Inidlertid er det jo saa, at i alt Fald Mængden af Landbrugets Udførselsprodukter er stegen betydeligt i de senere Aar. Naar nu Salgsmængden er stegen og Indtægten med den, og der dog er Grund til Klage, ligger det nær at spørge, om der ikke er noget andet i Vejen, om det ikke er galt fat med Driften. Det har i saa Henseende interesseret mig at høre, at man har paabegyndt regnskabsmæssige Forsøg, som godtgøre, at Driftsomkostningerne ere meget forskellige. Hvorom alting er, bliver det altsaa et Spørgsmaal af største Betydning, om der ikke er et Misforhold mellem Driftsomkostningerne og de opnaaede Salgspriser. — Men der er jo ogsaa en helt anden Forklaring mulig. Det kan tænkes, at Landbruget vel som saadant, d. v. s. som økonomisk Virksomhed, betaler sig, men at Misøren stammer fra, at andre Udgifter end Driftsudgifterne — Forrentningsomkostninger, Leveomkostninger — ere uforholdsmæssig høje. Der er forskellige reelle Momenter, som tyde paa, at Landbrug nu til Dags i Virkeligheden ikke er nogen slet Forretning. Herpaa tyder bl. a. det betydelige Salg af Korn til gode Priser, som har fundet Sted i de seneste Aar. Efter hvad der er kommet frem i den seneste

Tid, er Danmark ikke mere saa udelukkende et Smør- og Flæskeland som før; Kornsalget har hævdet sin Betydning og vil formentlig gøre det endnu mere i Fremtiden. Paa den anden Side ere Foderstofferne blevne billigere, og i det hele taget har den sidste Sæson været ret indbringende for de Landmænd, der have forstaaet at handle. — Hvis det nu forholder sig saaledes, at Landbruget som økonomisk Virksomhed virkelig har givet et godt Udbytte, da maa Grunden til Klagerne, som alt nævnt, søges enten deri, at Forrentningsudgifterne ere for høje, eller deri, at der bruges for meget. En stor Del af Ulykken er formentlig at føre tilbage til Maaden for Prioritetslaanene; disse ere ikke blevne amortiserede hurtigt nok, saa at de endnu ligge tilbage som en Grundbyrde, der ikke er til at komme af med.

En anden Side af Sagen er Forholdet til det engelske Marked. Hvor længe vil vi kunne glæde os ved den store Afsætning til England? Vort Landbrug lægger jo overvejende Vægt paa Produktionen af Smør og Flæsk, — men hvor stor er disse Varers Bæreevne? Som et enkelt uheldigt Varsel i saa Henseende kan nævnes, at der er under Opsejling en engelsk Parlementsakt om en Række Begunstigelser til et nyt stort Foretagende »Imperial market and Store«, hvis Formaal det er midt i London at anlægge et Kvægtorv og en Markedshalle for Afsætning af Kvæg, Kød, Flæsk og Smør, alt af engelsk Oprindelse eller fra engelske Kolonier. Selskabets Kapital er foreløbig kun 2 Mill. £, men da Kapitalen skal omsættes saadan noget som en Gang ugentlig, vil man se, at med tre Ugers omsat Kapital er man oppe paa en Værdi, der er lige saa

stor som hele Danmarks Smørudførsel. — Indlederen gik meget let hen over Mr. Chamberlains Kolonialplaner; men selv om der for Øjeblikket er en kraftig Stemning imod Told paa Smør og Flæsk i England, er det dog ikke umuligt, at denne Stemning vil vende sig den Dag, da Kolonierne ere blevne saa leveringsdygtige, at de kunne skaffe England, hvad det behøver af disse Varer. — Dertil kommer, at engelske Købmænd ikke ere saa overordentlig glade ved at handle med dansk Smør; de tjene for lidt paa denne Artikel og ønske i Grunden at blive den kvit jo før jo hellere. Det gælder derfor — saaledes som Indlederen ogsaa betonedede — i høj Grad om, at vi Danske sørge for stadig at bevare Forspringet med Hensyn til vore Exportvarers Kvalitet. — Det kan vel ikke nægtes, at vor Smørproduktion kan øve en vis Indflydelse paa Smørpriserne i England; men hvad der er af afgørende Betydning er dette, at medens vi i Januar 1882 havde en Toppris af 140 Kr. pr. 100 Pund, ere vi i Aar nede paa 94 Kr., og medens Sommerprisen 1881—82 var 100 à 110 Kr., var den i 1898 kun 76 Kr. Det er navnlig dette Moment, som tyder paa et tilstedeværende Misforhold mellem Landbrugets Produktionsudgifter og de opnaaede Salgsværdier, og det var derfor i høj Grad ønskeligt, om man kunde faa Regnskaber frem til rationel Undersøgelse af dette vigtige Forhold.

Taleren sluttede sit Foredrag med i meget stærke Udtryk at mane til ikke at betragte Landbruget som det eneste bærende Erhverv i Danmark. Hvis Fremtiden skulde vise sig at gaa Landbruget imod, vilde det i hvert Fald være en daarlig Politik nu at lægge Hindringer i Vejen for de øvrige Erhvervs Fremgang.

Direktør Rubin var enig med den foregaaende Taler i mange Enkeltheder af hans Foredrag, var heller ikke ganske uenig med ham med Hensyn til Konklusionen, men vilde i hvert Fald for sit Vedkommende ikke have anvendt saa energiske Former som dem, Taleren havde valgt. Man kom nemlig let herved til at tvivle om Ægtheden af Ræsonnementet. Hvis man mener, at der er Fare paa Færde for Landbruget, indpræntes dette bedre ved en saa at sige selvstændig Behandling af Spørgsmaalet, end naar det faar Udseende af, at der kun er Tale om at skabe en Folie for Kravet om Industribeskyttelse m. m. Iøvrigt var det sandt, at vi havde Landbrugsprotektion under adskillige Former; men mange af disse, f. Ex. Konsulentinstitutionen, lod sig ogsaa lettere anvende overfor Landbruget end overfor de øvrige Næringsgrene, helt bortset fra, at den historiske Udvikling, Landbrugets afgørende Betydning for Tilvejebringelsen og Opretholdelsen af Danmarks Nationalvelstand, fuldt ud forklarede det paaankede Forhold. Taleren vilde forresten ønske, at Forsøget med Konsulenter for Industri og Handel maatte blive gjort; det vilde da være interessant at se, om man fik de Industridrivende og Handlende til at sidde paa Skolebænk lige saa villigt som Bønderne. — Ønsket om at faa Landbrugsregnskaber frem som et Middel til Bedømmelsen af Driftsøkonomien, kunde Taleren fuldt ud dele. Danmarks Udførselsoverskud af Landbrugsprodukter havde nu samme Værdi som for 20 Aar siden, men de omsatte Værdier ere nu omtrent dobbelt saa store som da. Selv om dette var et Træk, som man genfandt ogsaa paa andre Omraader af Erhvervslivet, syntes det dog berettiget

at spørge, om hvorvidt den Maade, hvorpaa vort Landbrug drives, betaler sig. Til at komme til Bunds heri var der to Veje; den ene var Fremskaffelsen af Regnskaber i stort Antal, den anden Vej var den at undersøge, hvorledes Produktionsudbyttet bliver anvendt, hvor meget der fodres op o. s. v. Den sidste Methode, som Taleren forøvrigt alt for mange Aar siden havde fremdraget her i Foreningen, havde været under Overvejelse i Statens Statistiske Bureau, idet man havde villet knytte en saadan Undersøgelse til den senest foretagne Kreaturopgørelse; men Planen viste sig under denne Form ikke praktikabel. Man haabede imidlertid at kunne naa frem ad andre Veje. — Indlederens Ønsker om Forbedringer i Omsætningsstatistikken faldt ganske sammen med Talerens; men i denne Affære var Statens Statistiske Bureau helt sagesløs, da det var umuligt at naa væsentlig videre frem med det nu bestaaende Apparat. Hvor langt vi imidlertid paa det bestaaende Grundlag dog nu, efter de sidste Aars Reforme, vare naaede, fremgik af den i Indledningen til det sidste Handelstabelværk givne Oversigt over Grundlaget for den nuværende Handelsstatistik. Det maatte imidlertid erindres, at vi her i Danmark ikke — saaledes som i England og Tyskland — ere Herre over Primæropgivelserne til Handelsstatistikken. For at føre denne frem i samme Linie som i de nævnte Lande, vilde det være nødvendigt at faa en Lov, som paa lægger de Handlende Deklarationstvang, og ved Siden heraf en Række af omfattende og kostbare administrative Foranstaltninger.

Professor Will. Scharling havde ikke opfattet Kontorchef Schovelins Bemærkninger om Landbruget

og de øvrige Erhverv som sigtende til Industribeskyttelse, og dette havde vist heller ikke været Talerens Mening. (Schovelin: Nej!). Men man kunde ikke være blind for den utiltalende Smaalighed, hvormed Landbrugets Repræsentanter paa Rigsdagen lade de andre Erhvervs Ønsker ligge, samtidig med at de meget villigt fremme de til Bedste for deres eget Erhverv fremsatte Forslag.

Grosserer O. B. Muus kunde kun udtale sig om Landbrugets Udsigter paa Grundlag af den Fornemelse, som en Købmand, der stadig kommer i Berøring med Landmænd, uvilkaarligt faar. Taleren havde den bestemte Følelse, at der i de to sidste Aar var indtraadt en afgjort Bedring, og at de danske Landmænd navnlig ere mindre forknytte nu end før. Og der var ingen Tvivl om, at Bedringen skyldes en mere økonomisk Drift. Derimod hørte man i de sidste Aar flere Klager fra svenske Landbrugere, navnlig over disse to Punkter: at Folkeholdet er for dyrt, og at Landbrugets Produktionsevne er nedadgaaende. Medens de svenske Landmænd vare ret fortrøstningsfulde i de Aar, da det begyndte at gaa ned ad Bakke i Danmark, spores der nu i Sverig en kendelig Jalousi overfor dansk Landbrug.

Indlederen replicerede til Kontorchef Schovelins Udtalelse, idet han navnlig gjorde gældende, at det er let nok at udtale Tvivl om de bestaaende Driftsformers Rentabilitet, naar man ikke samtidig kan paavise, i hvilken Retning man skal søge mere hensigtsmæssige Former. Taleren omtalte i Forbindelse hermed en Række Fremskridt i Landbrugets Økonomi, som de senere Aar have bragt.

Fhv. Forpagter Winkel havde en ganske anden Opfattelse af svenske Forhold end Grosserer Muus. At det ikke stod saa helt ilde til i Sverig, kunde man se deraf, at de mange danske Landmænd, som i sin Tid ere vandrede der over, ikke ere vendte tilbage.
